

behind the growth rate of production in other sectors of the national economy. The reason for this is the resumption of large-scale russian military aggression in early 2022, which caused major damage to the most important component of Ukraine's production infrastructure - transport, warehousing, postal and courier activities. Most of the property has been lost - destroyed or occupied.

Given the decisive impact of transport, warehousing, postal and courier activities on production volumes within the production infrastructure and their significant impact on the entire economy, the state should intensify efforts to promote their development. First of all, it is the development of promising Black Sea and Baltic transport corridors, Polish-Ukrainian partnership in the development of transport hubs in Gdansk and Gdynia, etc.

Key words: production infrastructure, GDP, value added, CTEA-2010, structure, growth, share, transport, warehousing, war

УДК: 658.821:338.43

DOI: 10.32782/2415-8240-2025-106-2-138-148

РИНОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ: СУТЬ ТА КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ ЙОГО КОН'ЮНКТУРИ

О. В. СОЛОВЕЙ, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (доктор філософії)

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

В статті досліджується суть категорії «ринок сільськогосподарської продукції». Наголошується на необхідності її трактування відповідно до Закону України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції». Стверджується, що ключові фактори кон'юнктури ринку сільськогосподарської продукції - попит, пропозиція, ціна і конкуренція, залежать від умов національного і міжнародного господарського середовища.

Ключові слова: ринок сільськогосподарської продукції, нормативний акт, пропозиція, попит, ціна, конкуренція

Постановка проблеми. Ринок сільськогосподарської продукції займає важливе місце в системі ринків економіки України. Це обумовлено непересічним значенням продукції, що є об'єктом купівлі-продажу на цьому ринку. Від обсягів, асортименту та якості сільськогосподарської продукції, випуск якої здійснюють вітчизняні товаровиробники, залежить здатність уряду виконувати одну із ключових своїх функцій – гарантувати продовольчу безпеку громадянам країни.

В умовах гострої геополітичної кризи, обумовленої російською військовою агресією, вітчизняний ринок сільськогосподарської продукції – один із небагатьох, що продовжують функціонувати і розвиватися, забезпечуючи зайнятість в сільському господарстві та суміжних галузях, постачання сировини

підприємствам переробної промисловості та надходження валютної виручки від експорту сільськогосподарської продукції.

Не зважаючи на те, що вітчизняне сільське господарство давно компенсувало втрати, понесені галуззю під час трансформаційної кризи, та щоразу збільшує обсяги випуску продукції, ринок сільськогосподарської продукції – далекий від ідеального стану. Низька ємність внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції, дефіцит продукції тваринного походження та її низька якість, надмірний експорт зерна, логістичні проблеми руху української продукції в ЄС суходелом, надмірні сезонні коливання закупівельних цін – це далеко не повний перелік проблем, що характеризують сучасний стан ринку сільськогосподарської продукції України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Враховуючи важливе соціальне та економічне значення національного сільськогосподарського виробництва, ринок сільськогосподарської продукції завжди був у полі уваги вітчизняних науковців. Серед останніх публікації на дану тематику слід виділити роботи Волошко Н. О. та Ситнік А. І. [1], Воронкової Т. Є. та Басової М. К. [2], Іванківського А. В. [3], Барни М. та Іванюка Ю. [4, 5], Чехової І. В. [6], Кваші С. М., Червоного Д. М., Павленко О. М. та Вакуленко В. Л. [7, 8] та ін. Однак, враховуючи існуючі проблеми, що перешкоджають розвитку вітчизняного ринку сільськогосподарської продукції та досі невикористані резерви підвищення його ефективності, дана тема потребує подальшої розробки.

Методика досліджень. Методичною основою дослідження є економічна теорія, вітчизняна нормативна база, праці українських та закордонних вчених. В процесі дослідження використовувалися такі методи: монографічний, абстрактно-логічний, порівняння та ін.

Результати досліджень. Попри існуючі велике різноманіття дефініцій категорії «ринок», можна виділити два ключових підходи в рамках яких ринок розглядається у широкому та вузькому розумінні. В широкому розумінні ринок – це сукупність систем, інститутів, процедур, соціальних відносин або інфраструктур, за допомогою яких сторони беруть участь в обміні; хоча сторони можуть обмінюватися товарами та послугами шляхом бартеру, більшість ринків покладаються на продавців, які пропонують свої товари чи послуги (включаючи робочу силу) покупцям в обмін на гроші [9]. Найчастіше категорію «ринок» у широкому розумінні використовують для ідентифікації моделі економіки, ключовими ознаками якої є приватна власність на засоби виробництва, економічна відокремленість та вільний обмін ресурсів.

У вузькому розумінні ринок – це будь-яке місце, де покупці і продавці можуть обмінюватися товарами та послугами; ринок може бути фізичним, як роздрібна торгова точка, або віртуальним, як онлайн-брокерська компанія без фізичного контакту між покупцями та продавцями [10, 11]. Ринки в самому буквальному і безпосередньому сенсі - це місця, де речі купуються і продаються [12]. Узагальнюючи існуючі підходи до визначення категорії «ринок сільськогосподарської продукції», можна прийти до висновку, що його нерідко ототожнюють із ринком продовольчих товарів, або ж вважають його частиною. На нашу думку, ринок сільськогосподарської продукції є значно складнішим за

критерієм об'єкту обміну, і охоплює не лише торгівлю продовольчою сировиною, харчовими напівфабрикатами та готовою їжею. Це ринок на якому продається продовольча та непродовольча продукція виробничого та кінцевого призначення. В даному контексті відомий німецький експерт у сфері аграрної економіки Кьостер У. пропонує класифікацію сільськогосподарської продукції по кінцевому використанню, яка підтверджує наших підхід (рис. 1).

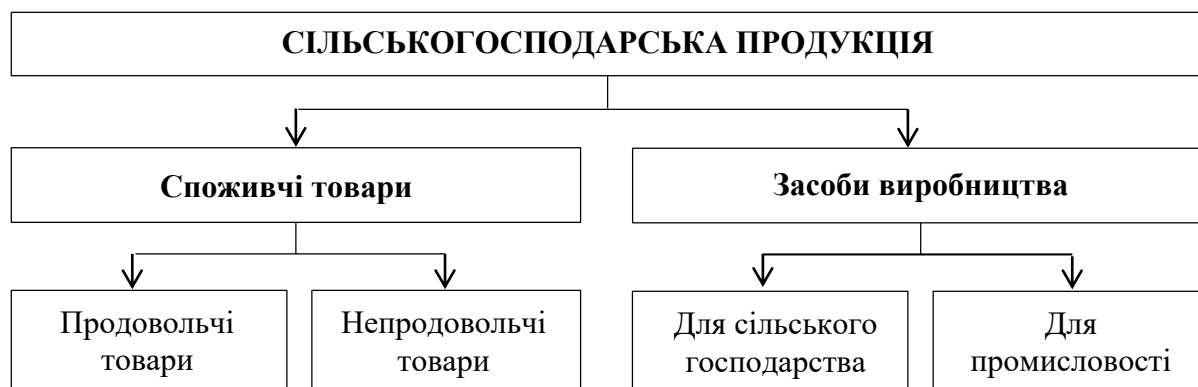

Рис. 1. Класифікація сільськогосподарської продукції по кінцевому використанню [13, с. 18]

Чітку і однозначну відповідь на питання, що таке ринок сільськогосподарської продукції дає Закон України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» [14]. Так, в «Статті 1. Визначення термінів» окрім іншого йдеться про те, що ринок сільськогосподарської продукції – це частина аграрного ринку, де здійснюється оптова торгівля сільськогосподарською продукцією, а оптова торгівля сільськогосподарською продукцією – це діяльність з купівлі-продажу сільськогосподарської продукції партіями для наступного її продажу кінцевому споживачу через роздрібну торгівлю або для виробничого чи іншого використання, а також допоміжна діяльність, що забезпечує таку купівлю-продаж шляхом надання пов'язаних з цим послуг. Згідно із Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України», аграрний ринок – це сукупність правовідносин, пов'язаних з укладенням та виконанням цивільно-правових договорів щодо сільськогосподарської продукції [15].

Законом України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» також виокремлюється роздрібний сегмент у торгівлі відповідною продукцією: роздрібна торгівля сільськогосподарською продукцією – це діяльність з купівлі-продажу сільськогосподарської продукції кінцевим споживачам для їх власного використання. Таким чином роздрібна торгівля сільськогосподарською продукцією не є частиною ринку сільськогосподарської продукції, а є одним із сегментів ринку продовольчих товарів.

Складність розмежування продовольчого ринку та ринку сільськогосподарської продукції пов'язана з тим, що одна й та сама сільськогосподарська продукція може мати альтернативне призначення – продаватися кінцевим споживачам, як роздрібний товар на продовольчому ринку, і продаватися промисловим та сільськогосподарським виробникам, як

оптовий товар виробничого призначення на сільськогосподарському ринку. Наприклад, частина врожаю картоплі продається домогосподарствам у сирому вигляді, як продовольчий напівфабрикат, частина – промисловим підприємствам, як сировина для виготовлення чіпсів, харчових напівфабрикатів (заморожена картопля), крохмалю, харчового спирту і т. д., частина – сільськогосподарським товаровиробникам, як садивний матеріал високоврожайних сортів картоплі тощо. Адже крім підприємств переробної промисловості, покупцями сільськогосподарської продукції є також сільськогосподарські товаровиробники – підприємства та господарства населення. Вони купують насіння та садивний матеріал високоврожайних сільськогосподарських, кущових та ягідних культур, дерев, винограду і т.д., племінну худобу та птицю, робочих тварин тощо.

Це важливі уточнення, які пояснюють залежність пропозиції сільськогосподарської продукції від кінцевого попиту домогосподарств на продовольчому ринку, і від попиту переробних підприємств та сільськогосподарських товаровиробників на сільськогосподарському ринку на товари виробничого призначення. Не зважаючи на те, що роздрібна торгівля сільськогосподарською продукцією не є частиною ринку сільськогосподарської продукції, великі торгівельні мережі, продуктові магазини, продавці на продуктових (роздрібних) ринках, здійснюють оптову закупівлю сільськогосподарської продукції, орієнтуючись на очікуваний кінцевий попит домогосподарств.

Пропозиція сільськогосподарської продукції формується за рахунок двох незалежних джерел – внутрішнього виробництва та імпорту. Вартісним вираженням пропозиції сільськогосподарської продукції є обсяги її виробництва у постійних цінах та вартість відповідного імпорту в американській (дол. США) чи європейській (євро) валюті. Розміри пропозиції сільськогосподарської продукції залежать від попиту на двох взаємопов'язаних, проте, як уже було сказано, відмінних за об'єктом продажу ринках – продовольчому (кінцева продукція) та ринку товарів виробничого призначення (проміжна продукція). На продовольчому ринку попит представлений попитом домогосподарств, підприємств, установ та організацій на продовольчі напівфабрикати (картопля, пташині яйця тощо) та готову їжу (плоди, овочі, баштанні, ягоди, виноград, горіхи і т.д., що можуть споживатися в сирому вигляді). На ринку товарів виробничого призначення попит представлений попитом сільськогосподарських підприємств та підприємств переробної промисловості на виробничі товари рослинницького та тваринницького походження.

Як і пропозиція, попит формується внутрішніми та зовнішніми споживачами. Вартісним вираженням попиту на внутрішньому ринку є: 1) обсяги роздрібною торгівлі сільськогосподарською продукцією у вигляді харчових напівфабрикатів та готової їжі, та 2) обсяги оптової торгівлі (закупівля) сільськогосподарською продукцією у вигляді засобів виробництва. Вартісним вираженням попиту на зовнішньому ринку є вартість відповідного експорту в американській (дол. США) чи європейській (євро) валюті.

Отже, якщо говорити про ринок сільськогосподарської продукції, як об'єкт нашого дослідження, то обсяги пропозиції на ньому залежать від розміру попиту на сільськогосподарську продукцію, як товари кінцевого та виробничого (проміжного) призначення на внутрішньому і зовнішньому ринку.

Реформування аграрного сектору економіки створило нові умови та породило нові фактори впливу на кон'юнктуру ринку сільськогосподарської продукції України. Серед заходів реформування української економіки, в тому числі її аграрного сектору, найбільш відчутними для ринку сільськогосподарської продукції, у частині відповідної пропозиції, стали:

1) лібералізація цін. Держава відмовилася від адміністративного контролю за цінами на засоби сільськогосподарського виробництва та цінами на сільськогосподарську продукцію. Це був передчасний крок, що мав руйнівні наслідки для пропозиції тваринницької, плодово-ягідної, овочевої, виноградарської продукції, цукрових буряків і т.д. Такий крок призвів до посилення диспаритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію.

2) формування багатоукладності сільськогосподарського виробництва. На відміну від попереднього кроку, цей мав сприятливий вплив на пропозицію сільськогосподарської продукції. Реформаторські зусилля, спрямовані на справжнє, а не декларативне розпаювання майна та землі колективних сільськогосподарських підприємств із послідуєчим безперешкодним виходом із членів колгоспів із власними активами та започаткуванням агробізнесу, разом із формуванням повноцінного інституту оренди, а згодом і продажу земель сільськогосподарського призначення, сприяли утворенню нових, рівноправних із традиційними колективними підприємствами, організаційно-правових форм у сфері сільськогосподарського виробництва;

3) вжиття заходів, спрямованих на зростання відкритості української економіки. Реформа роздержавлення та приватизації, в числі іншого, поклала початок розвитку приватного бізнесу у секторі зовнішньоторговельних операцій. Особливо інтенсивно даний вид діяльності охопив закупівлю та експорт сільськогосподарської продукції. Це стало потужним драйвером нарощування обсягів пропозиції, яка раніше стримувалася низькою ємністю внутрішнього ринку. Негативним наслідком розвитку даного процесу стало формування сировинного характеру українського сільськогосподарського експорту. Натомість почала поступово зростати частка імпоротної продукції;

4) формування прозорого механізму зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією. В 2000 році вийшов Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо стимулювання виробництва та розвитку ринку зерна» (№ 832/2000 від 29 червня), спрямований на стимулювання виробництва зерна та підтримки сільськогосподарських товаровиробників, суттєвого зниження негативних наслідків сезонних і кон'юнктурних коливань цін на зерно і хлібопродукти [16]. В числі іншого, документом передбачено запровадження порядку, за яким експорт зерна здійснюється лише за експортними контрактами, укладеними та зареєстрованими на акредитованих для таких операцій біржах. В 2013р. Указ втратив чинність [17];

5) формування вертикально-інтегрованих замкнутих циклів виробництва, переробки та виготовлення готової продукції в окремих продовольчих підкомплексах АПК. Перші роки реформування аграрного сектору економіки запам'яталися руйнівними дезінтеграційними процесами. Аграрії скорочували виробництво збиткової сільськогосподарської продукції (цукрові буряки, плоди, овочі, ягоди, виноград, поголів'я сільськогосподарської худоби тощо), нарощували збут зернової продукції компаніям, що займалися його експортом, подекуди намагалися організувати власну переробку сільськогосподарської сировини і т.д. Усе це призвело до руйнування традиційних сировинних зон підприємств харчової промисловості, розірвання усталених багаторічних господарських контактів між аграріями та промисловцями, формування альтернативних (експортно-імпортних) каналів збуту і постачання сільськогосподарської сировини. Тобто руйнування традиційної вертикально-інтегрованої організаційної структури виробництва та переробки сільськогосподарської продукції. Постало питання про існування вітчизняного агропромислового комплексу.

Розуміючи згубність таких процесів для економіки в цілому та її аграрного сектору зокрема, вітчизняна влада зробила кілька спроб відновити функціонування продовольчих підкомплексів АПК у їх традиційному вертикальному інтегрованому форматі. Такі спроби увінчалися успіхом в олійно-продуктовому і частково в буряко-цукровому підкомплексах;

б) прийняття нормативних активів, спрямованих на стимулювання загального та/або галузевого сільськогосподарського виробництва. Починаючи з моменту здобуття незалежності і до сьогодні, в Україні було прийнято цілу низку законів та підзаконних актів, спрямованих на стимулювання сільськогосподарського виробництва в цілому та окремих його галузей. Однак, в силу багатьох причин, більшість із яких були суб'єктивними до моменту відновлення російської військової агресії 24 лютого 2022 р., в молочному та м'ясному скотарстві, виноградарстві, садівництві та у відповідних їм галузях харчової промисловості, продовжувався і триває досі спад виробництва.

Реформування української економіки в цілому і її аграрного сектору зокрема вплинуло також на фактори попиту на ринку сільськогосподарської продукції. Власне минула і сьогоднішня конфігурація пропозиції на цьому ринку, як і на будь-якому іншому, повністю залежить від попиту.

В 90-их рр. ХХ ст. на попит на сільськогосподарську продукцію впливали дві групи вкрай несприятливих факторів впливу:

1) скорочення внутрішнього попиту. Несистемна трансформаційна криза 1991–1999рр. зумовила різке падіння реальних доходів українського населення. В результаті споживчий попит, в тому числі і продовольчий, суттєво зменшився. Важливо підкреслити, що причиною різкого зменшення споживчого продовольчого попиту був не лише доходний, але й ціновий фактор – в умовах стрімкого зростання витрат виробництва і сільськогосподарських товаровиробників, і підприємств харчової промисловості, продовольчі ціни швидко зростали. Таким чином, скорочення доходів населення та зростання роздрібних цін суттєво зменшили ємність внутрішнього продовольчого ринку.

Що негативно відобразилося на попиті на сільськогосподарську сировину збоку підприємств переробної промисловості, а отже і на обсягах та структурі пропозиції сільськогосподарської продукції;

2) скорочення зовнішнього попиту. До моменту розпаду СРСР, українська сільськогосподарська і продовольча продукція продавалася на його внутрішньому ринку. Після парад суверенітетів на початку 90-их років XX ст., спільний ринок колишніх радянських республік зник і кожна з них, уже як суверенна країна, почала захищати свій внутрішній ринок, вводячи високі тарифи на відповідний імпорт. Показовим є наступний приклад – в 1991 р. в Україні функціонувало 192 цукрових заводи [18], в 2024 р. – 29 [19]. Альтернативні ринки – країн Європи, північної Африки, Близького Сходу, були невідомими для українських виробників. Однак, крім цього бар'єру значно складнішими були дві інші проблеми:

- на закордонному ринку українська продукція було неконкурентоспроможною через використання застарілих матеріало- та ресурсоемних технологій;

- українська економіка не мала статусу «ринкової», а тому на закордонних ринках місцеві виробники успішно блокували український експорт за допомогою антидемпінгових процедур. Цю проблему було подолано лише в 2008 р. – після вступу України в СОТ.

Наразі багато проблем перехідного періоду українськими сільськогосподарськими виробниками подолано – сформовано вітчизняне середовище агробізнесу представники якого є ефективними конкурентоспроможними підприємцями, освоєно сучасні високопродуктивні індустріальні технології, вибудовано перевірені логістичні ланцюги експорту, зайнято власне місце на світовому ринку сільськогосподарської продукції тощо. Однак, за період трансформаційної кризи відбулася деіндустріалізація української економіки – зменшилася кількість промислових підприємств та суттєво скоротився випуск їх продукції. Нажаль цей процес триває досі [20]. В числі іншого він пояснює важливу причину надмірного експорту сільськогосподарської сировини – ємність внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції низька через дефіцит попиту підприємств переробної промисловості. В даному контексті показовим є наступний приклад: в 1995 р. експорт зернової та зернобобової продукції становив 814 тис. т, а у кормовиробництві її використання склало 18527 тис. т; натомість в 2021 р. експортовано уже 51573 тис. т, а у кормовиробництві використано лише 9930 тис. т [21]. Тобто, за період 27 років (1995–2021 рр.) обсяги експорту зернової сировини зросли у 63 рази, а її внутрішнє використання для виробництва кормів зменшилося майже в 2 рази.

Висновки. Ринок сільськогосподарської продукції – це частина аграрного ринку, де здійснюється оптова торгівля сільськогосподарською продукцією, а оптова торгівля сільськогосподарською продукцією – це діяльність з купівлі-продажу сільськогосподарської продукції партіями для наступного її продажу кінцевому споживачу через роздрібну торгівлю або для виробничого чи іншого

використання, а також допоміжна діяльність, що забезпечує таку купівлю-продаж шляхом надання пов'язаних з цим послуг.

Ключові фактори кон'юнктури ринку сільськогосподарської продукції України – попит, пропозиція, ціна і конкуренція, залежать від умов внутрішнього (національного) і зовнішнього (міжнародного) середовища: заходи аграрної політики, в тому числі рамках реформування аграрного сектору економіки; попит на внутрішньому та зовнішньому ринку, галузева конкурентна структура як у виробництві сільськогосподарської продукції, так і у сфері її промислової переробки тощо.

Підвищення ефективності функціонування ринку сільськогосподарської продукції України слід пов'язувати із зменшенням експорту зернової сировини та одночасним відновленням вертикально-інтегрованих зв'язків у рамках АПК, підвищенням кінцевого попиту на продовольчі товари, захисту національного продовольчого ринку від надмірного імпорту і т.д.

Література:

1. Волошко Н.О., Ситнік А.І. Сучасні тенденції розвитку світового ринку сільськогосподарської продукції. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 48(1). С. 25–28. <https://doi.org/10.32843/bses.48-4>.
2. Воронкова Т. Є., Басова М. К. Особливості розвитку ринку сільськогосподарської продукції. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 47. С. 190–193. <https://doi.org/10.32843/infrastruct47-35>.
3. Івановський А. В. Економічна сутність ринку сільськогосподарської продукції. *Продовольчі ресурси*. 2022. Т. 10. № 18. С. 219–227. <https://doi.org/10.31073/foodresources2022-18-21>.
4. Барна М., Іванюк Ю. Розвиток ринку сільськогосподарської продукції на інноваційних засадах: теоретико-методичне підґрунтя. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2024. №2. С. 162–167. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-328-25>.
5. Барна М., Іванюк Ю. Соціально-економічна роль та специфіка функціонування і розвитку ринку сільськогосподарської продукції. *Development Service Industry Management*. 2024. №1. С. 148–152. [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-5\(21\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-5(21)).
6. Чехова І. В. Особливості функціонування ринку олійних культур в Україні. *Науково-технічний бюлетень Інституту олійних культур НААН*. 2022. № 32. С. 154–161. DOI: 10.36710/IOC-2022-32-15.
7. Кваша С. М., Червоний Д. М. Формування попиту і пропозиції на аграрних ринках України в умовах надзвичайних викликів. *Економіка і управління бізнесом*. 2024. Т. 15. № 1. С. 5–19. DOI: 10.31548/economic s15(1).2024.005.
8. Кваша С. М., Павленко О. М., Вакуленко В. Л. Конкурентоспроможність української аграрної продукції на зовнішніх ринках. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 68. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-68-198.
9. Wikipedia. Market (economics). Режим доступу: [https://en.wikipedia.org/wiki/Market_\(economics\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Market_(economics)).

10. Kenton W. Market: What It Means in Economics, Types, and Common Features. *Investopedia*. 2024. Режим доступу: <https://www.investopedia.com/terms/m/market.asp>.
11. Capital. What is a market?. Режим доступу: <https://capital.com/market-definition>.
12. Robinson J. V. Market. *Britannica*. 2025. Режим доступу: <https://www.britannica.com/money/market>.
13. Koester U. Grundzüge der Landwirtschaftlichen Marktlehre; 4, überarbeitete und erweiterte Auflage. Verlag Franz Vahlen GmbH, München, 2010. 413 p.
14. Закон України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції». Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/t091561?an=8>.
15. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>.
16. Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо стимулювання виробництва та розвитку ринку зерна». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/832/2000#Text>.
17. Указ Президента «Про визнання таким, що втратив чинність, Указу Президента України від 29 червня 2000 року № 832». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/424/2013#Text>.
18. Цукрова промисловість України. Вікіпедія. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Цукрова_промисловість_України.
19. Прасад А. «Укрцукор» назвав п'ятірку найбільших виробників цукру у 2024-му. 2025. *Forbes*. Режим доступу: <https://forbes.ua/news/ukrtsukor-nazvav-pyatirku-naubilshikh-virobnikiv-tsukru-u-2024-mu-27012025-26648>.
20. Мудрак Р. П. Диспропорційність глобального економічного розвитку. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2024. Вип. 105. Ч. 2. С. 27–40. DOI: 10.32782/2415-8240-2024-105-2-27-40.
21. Державна служба статистики України. Статистичний збірник «Сільське господарство України». Режим доступу: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_sg_zb.htm; https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/09/S_gos_22.pdf.

References:

1. Voloshko, N., Sytnik, A. (2019). Current trends of the agricultural products' world market. *Black sea economic studies*, no. 48(1), pp. 25–28. <https://doi.org/10.32843/bses.48-4>. [in Ukrainian].
2. Voronkova, T., Basova, M. (2020). Features of agricultural products market development. *Market Infrastructure*, no. 47, pp. 190–193. <https://doi.org/10.32843/infrastructure47-35>. [in Ukrainian].
3. Ivanovsky, A. (2022). Economic essence of the agricultural production market. *Food resources*, no. 10(18), pp. 219–227. <https://doi.org/10.31073/foodresources2022-18-21>. [in Ukrainian].
4. Barna, M., Ivaniuk, Y. (2024). Development of the agricultural products market on innovative basis: theoretical and methodological background. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, no. 2, pp. 162–167. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-328-25>. [in Ukrainian].

5. Barna, M., Ivaniuk, Y. (2024). Socio-economic role and specificity of functioning and development of the agricultural products market. *Development Service Industry Management*, no. 1, pp. 148–152. [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-5\(21\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-5(21)). [in Ukrainian].
6. Chekhova, I. (2022). Peculiarities of oilseeds market functioning in Ukraine. *Scientific and Technical Bulletin of the Institute of Oilseed Crops NAAS*, no. 32, pp. 154–161. DOI: 10.36710/IOC-2022-32-15. [in Ukrainian].
7. Kvasha S., Chervonyi D. (2024). Formation of demand and supply in agricultural markets of Ukraine in conditions of extraordinary challenges. *Economics and business management*, no. 15(1), pp. 5–19. [https://doi.org/10.31548/economics15\(1\).2024.005](https://doi.org/10.31548/economics15(1).2024.005). [in Ukrainian].
8. Kvasha, S., Pavlenko, O., Vakulenko, V. (2024). Competitiveness of Ukrainian agricultural products in foreign markets. *Economy and Society*, no. 68. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-68-198. [in Ukrainian].
9. Wikipedia. Market (economics). [https://en.wikipedia.org/wiki/Market_\(economics\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Market_(economics)). [in Ukrainian].
10. Kenton, W. (2024). Market: What It Means in Economics, Types, and Common Features. Investopedia, July 28. <https://www.investopedia.com/terms/m/market.asp>.
11. Capital. What is a market? Available at <https://capital.com/market-definition>
12. Robinson, J. V. (2025). Market. *Britannica*. <https://www.britannica.com/money/market>.
13. Koester, U. (2010). *Grundzüge der Landwirtschaftlichen Marktlehre*; 4, überarbeitete und erweiterte Auflage. Verlag Franz Vahlen GmbH, München.
14. The Law of Ukraine «On Wholesale Markets of Agricultural Products» No. 2849-IX (2022). <https://ips.ligazakon.net/document/t091561?an=8>. [in Ukrainian].
15. The Law of Ukraine «On State Support of Agriculture of Ukraine» No. 4017-IX (2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>. [in Ukrainian].
16. Decree of the President of Ukraine «On urgent measures to stimulate production and development of the grain market» No. 424/2013 (2013). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/832/2000#Text>. [in Ukrainian].
17. Presidential Decree «On Invalidation of the Decree of the President of Ukraine dated June 29, 2000 No. 832» No. 424/2013 (2013). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/424/2013#Text>. [in Ukrainian].
18. Wikipedia. The sugar industry of Ukraine. https://uk.wikipedia.org/wiki/Цукрова_промисловість_України. [in Ukrainian].
19. Prasad, A. (2025). «Ukrtsukor» names five largest sugar producers in 2024. 2025. *Forbes*. <https://forbes.ua/news/ukrtsukor-nazvav-pyatirku-naybilshikh-virobnikiv-tsukru-u-2024-mu-27012025-26648>.
20. Mudrak, R. (2024). Disproportionality of global economic development. *Collected Works of Uman National University of Horticulture*, iss. 105(2), pp. 27–40. DOI: 10.32782/2415-8240-2024-105-2-27-40. [in Ukrainian].
21. State Statistics Service of Ukraine (2024). Statistical Publication «Agriculture of Ukraine». https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_sg_zb.htm; https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/09/S_gos_22.pdf. [in Ukrainian].

Annotation

Solovei O.

Agricultural market: essence and key factors of its situation

The agricultural market occupies an important place in the system of markets of the Ukrainian economy. This is due to the extraordinary importance of the products that are the object of purchase and sale in this market. The volume, assortment and quality of agricultural products produced by domestic producers determine the government's ability to fulfill one of its key functions - to guarantee food security for its citizens..

In the context of the acute geopolitical crisis caused by the Russian military aggression, the domestic agricultural market is one of the few that continues to function and develop, providing employment in agriculture and related industries, supplying raw materials to processing enterprises and earning foreign currency from agricultural exports..

The agricultural market is a part of the agricultural market where wholesale trade in agricultural products is carried out. Wholesale trade in agricultural products is the activity of buying and selling agricultural products in batches for subsequent sale to the final consumer through retail trade or for production or other use, as well as ancillary activities that ensure such purchase and sale by providing related services.

The key factors of the Ukrainian agricultural market - supply, demand, price and competition - depend on the conditions of the internal (national) and external (international) environment: agricultural policy measures, including those within the framework of reforming the agricultural sector of the economy; demand in the domestic and foreign markets, the sectoral competitive structure in both agricultural production and industrial processing, etc.

Improving the efficiency of Ukraine's agricultural market should be associated with a decrease in grain exports and the simultaneous restoration of vertically integrated ties within the agro-industrial complex, an increase in final demand for food products, protection of the national food market from excessive imports, etc.

Key words: *agricultural market, regulatory act, supply, demand, price, competition*